

ПРОБЛЕМИ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-АГРАРІЇВ

Піддубцева О. І., викладач

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
вул. Сергія Єфремова, 25, м. Дніпро, Україна*

poddubtseva@ukr.net

У статті визначено місце іншомовної професійно орієнтованої підготовки майбутніх фахівців-аграріїв у системі вищої освіти. Охарактеризовані основні поняття “професійна підготовка майбутнього фахівця-аграрія”, “професія”, “підготовка”, “агроном”. Проаналізовано основні документи, що регламентують процес викладання дисципліни “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)”.

Ключові слова: професійна підготовка, агроном, аграрний заклад вищої освіти, іноземна мова (за професійним спрямуванням).

THE PROBLEMS OF THE FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONALLY ORIENTED EDUCATION OF FUTURE SPECIALISTS-AGRARIANS

Piddubtseva O. I., Lecturer

*Dnipro State University of Economics and Agriculture,
Serhiy Yefremov str., 25, Dnipro, Ukraine*

poddubtseva@ukr.net

The problem of foreign language professionally oriented education is the subject of wide speculation of basic research as well as many doctoral and PhD thesis in the strategy of the professional education of specialist in different professions. Our research considers the concepts “professional education of the future specialist-agrarian,” “profession,” “education,” “agronomist.” The future agronomist is the specialist that takes up a post of the agronomist on graduating from university, that has the fixed amount of functional liabilities according to normative documents of enterprise. The professional education of the future agronomist in the university is considered as the process of the formation the figure of the future specialist that is able to solve the delivered assignments using the knowledge, abilities and skills, and also to be ready for the foreign language professionally-oriented communication. The curriculum of the professional education of the future agronomist in the university provides for the learning not only obligatory professional subjects, but also the humanitarians subjects among which there is the subject “Foreign language for specific purposes.” The aim of the teaching the subject “Foreign language for specific purposes” in the university is to master the necessary lexical and grammatical material for the practical using the getting knowledge in the future professional activity. The peculiarity of the foreign language professionally oriented in agrarian university is the small quantity of the contact hours for the teaching the subject “Foreign language for specific purposes.”

Key words: professional education, agronomist, agrarian institution of higher education, foreign language for specific purposes.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Розвиток тісних інтернаціональних зв'язків між державами, налагодження бізнес контактів та розширення ділових партнерів в аграрній сфері стало поштовхом для збільшення інтересу до оволодіння іноземними мовами на достатньому рівні для здійснення не тільки особистісної, але й професійної комунікації. Тому виникає потреба у створенні нової методики викладання іноземних мов в аграрних закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми й на які спирається автор.

Питання професійної іншомовної підготовки розглянуто як у фундаментальних дослідженнях Ю. Бабанського, І. Бім, І. Верещагіна, І. Зимньої, Г. Китайгородської, С. Ніколаєвої, Ю. Пасова, Є. Полат, Г. Рогової, О. Тарнопольського, так і в численних дисертаційних дослідженнях з методики професійної освіти для фахівців різних

спеціальностей – перекладачів (Є. Долинський, Т. Тернових, Л. Поліщук, З. Підручна); філологів (Н. Сорокіна); вчителів (В. Баркасі, Т. Зубенко, І. Мазайкіна); журналістів (І. Чемерис, Л. Нагорнюк); менеджерів (А. Петрова); студентів морських вишів (С. Барсук, С. Волошина, С. Козак, І. Литвиненко, В. Смелікова); фахівців технічних спеціальностей (С. Коломієць, М. Куц, О. Можаровська, М. Прадівляний, Н. Шеверун); фахівців соціальної роботи (О. Байбакова); фахівців сфери обслуговування та туризму (М. Галицька, Я. Окопна); майбутніх фахівців аграрних спеціальностей (Ю. Ніколаєнко, В. Марчук, К. Якушко).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених розробці методики навчання професійно орієнтованого іншомовного спілкування, проблема іншомовної професійно орієнтованої підготовки в системі фахової підготовки аграрного вишу залишається недослідженою.

Мета статті – докладний розгляд особливостей іншомовної професійно орієнтованої підготовки майбутніх фахівців-аграріїв.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

У контексті нашого дослідження розглянемо поняття “професійна підготовка майбутнього фахівця-аграрія” та його субпідрядні поняття “професія”, “підготовка”, “агроном”. Поняття “підготовка” в тлумачному словнику трактується як запас знань, отриманих у процесі навчання [1, с. 987]. В енциклопедії професійної освіти цей термін уживається у двох значеннях: 1) це формування готовності до виконання майбутніх завдань; 2) це готовність – наявність компетентності для виконання поставлених завдань [6, с. 35]. У словнику професійної освіти поняття “професія” визначено як вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом теоретичних знань і практичних навичок, набутих у результаті спеціальної підготовки та досвіду роботи [6, с. 114]. Професія як група споріднених спеціальностей може бути представлена в шести основних аспектах: як сфера докладання зусиль людини як суб’єкта праці; спільність людей, що виконують певні трудові функції, які мають суспільно корисний характер; підготовленість (знання, уміння, навички, кваліфікації) людини, завдяки якій вона здатна виконувати трудові функції; діяльність професіонала як процес реалізації трудових функцій, які виконуються професійно; діяльність, яка використовується за певну винагороду; діяльність, що дає людині певний соціальний і суспільний статус. Використання терміна “професійна” в контексті “професійна підготовка майбутнього аграрія” пов’язане зі специфікою завдань розвитку професійних якостей агронома в процесі становлення його як фахівця, тобто з досягненням професіоналізму як реалізованої здібності людини взаємодіяти в певній професії з урахуванням необхідних норм і вимог. Для нашого дослідження нам необхідно детально розглянути поняття “агроном”, яке співпадає зі спеціальністю 201 “Агрономія”, відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 [5]. У тлумачному словнику подається таке визначення: “агроном – це фахівець сільського господарства з вищою освітою, що володіє всебічними знаннями переважно в галузі землеробства”. До основних функцій, що він повинен виконувати, відносять: 1) організувати виробництво сільсько-господарських культур; 2) визначати раціональну структуру посівних площ; 3) розробляти системи сівозміни, внесення добрив і застосування засобів захисту рослин; 4) складати науково обґрунтовані карти обробітку культур і робочі плани на окремі періоди сільськогосподарських робіт і організувати їх використання; 5) застосовувати індивідуальні прийоми агротехніки; 6) здійснювати заходи з одержання високих урожаїв на поливних і осушених землях; 7) ставити і вирішувати завдання, пов’язані з організацією насінництва, прогнозувати одержання нових сортів і гібридів сільськогосподарських

культур; 8) здійснювати виробничі дослідження й наукові дослідження; 9) організувати зберігання, первинну переробку й реалізацію сільськогосподарських культур [8, с. 24]. Крім того, у стандарті вищої освіти за спеціальністю 201 “Агрономія” галузь знань 20 “Аграрні науки та продовольство” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в переліку загальних компетентностей зазначена здатність спілкуватися іноземною мовою [7, с. 6]. Важливість володіння майбутніми агрономами іноземною мовою можна пояснити сучасним станом розвитку сільськогосподарських підприємств. Керівники провідних виробництв повинні володіти іноземною мовою на достатньому рівні для здійснення переговорів, підписання контрактів з іноземними партнерами тощо.

У тлумачному словнику зазначено, що фахівець даного профілю має право працювати у фермерських господарствах, сільськогосподарських підприємствах і в наукових організаціях як агроном, бригадир, науковий співробітник, керівник відділення й ін. [8, с. 24].

Отже, майбутній агроном – це фахівець, який після закінчення закладу вищої освіти обійматиме посаду агронома, яка має певний обсяг функціональних обов’язків відповідно до нормативних документів підприємства. Фахова підготовка майбутнього агронома у виші розглядається нами як процес становлення особистості майбутнього фахівця, здатного вирішувати поставлені перед ним завдання, спираючись на знання, уміння та навички, і який має бути готовим до іншомовної професійно орієнтованої комунікації.

Підготовку висококваліфікованих кадрів за спеціальністю 201 “Агрономія” здійснюють у таких провідних державних вищих закладах освіти, як Національний університет біоресурсів і природокористування України, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Одеський державний аграрний університет та інші. Професійна підготовка студентів-агрономів спрямована на забезпечення теоретичної, практичної, наукової підготовки висококваліфікованих кадрів, які під час навчання в університеті отримують глибокі міцні знання для виконання професійних завдань науково-дослідного та інноваційного характеру в галузі агрономії, здатності до самостійної виробничої діяльності в умовах закладів вищої освіти, в науково-дослідних установах та підприємствах аграрного сектору.

Навчальний план професійної підготовки майбутнього агронома в університеті передбачає вивчення не тільки обов’язкових фахових дисциплін (“Ботаніка”, “Генетика”, “Тваринництво і бджільництво”, “Ґрунтознавство з основами геології”, “Агрофармакологія”, “Фітопатологія з основами вірусології”, “Плодівництво”, “Овочівництво” та інші), але й дисциплін гуманітарного циклу (“Історія української державності”, “Етнокультурологія”, “Філософія”, “Українська мова за професійним спрямуванням”, “Іноземна мова”, “Фізичне виховання”, “Безпека праці і життєдіяльності”, “Правова культура особистості”). Серед них дисципліна “Іноземна мова” або “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” займає не останнє місце. Метою викладання дисципліни “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” у виші є оволодіння необхідним лексичним та граматичним матеріалом з метою практичного використання отриманих знань у подальшій професійній діяльності. Загальна мета конкретизується у часткових, а саме: практичній, освітній та дидактичній [2, с. 5]. Практична мета полягає у формуванні навичок та вмінь практичного володіння іноземною мовою як засобом спілкування у побутовій, загальноосвітній та професійній сферах. Освітня мета полягає в розвитку логічного, аналітичного мислення, спостереженні, підвищенні загальної мовленнєвої культури висловлення думки, розширенні світогляду. Дидактична мета полягає в стимулюванні професійного інтересу через зміст, форми, способи самостійної діяльності студентів при безпосередньому або опосередкованому забезпеченні їх професійно орієнтованою інформацією, вироблення практичних навичок оволодіння лексико-граматичним матеріалом; формуванні навичок обробки інформації, джерелами якої можуть бути непрограмні (текстові), програмні ресурси Інтернету, а також у підготовці студентів до ділового спілкування.

Нові програми з дисципліни “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” відповідають докорінним змінам у національній системі вищої освіти в Україні, що були започатковані процесом інтеграції нашої країни в європейський простір. У типових програмах зазначено, що наприкінці вивчення дисципліни у студента має бути сформована іншомовна професійно орієнтована компетентність, тобто він повинен знати: лінгвокраїнознавчі реалії країни, мова якої вивчається; спеціальні терміни і поняття; стійкі словосполучення, які зустрічаються в технічних текстах; особливості іноземної фахової мови; норми ділового етикету і мовної поведінки в іншомовному професійному (науковому або виробничому) середовищі; основні граматичні структури, фонетичні та лексичні особливості мови, правила синтаксису, що є необхідним для гнучкого вираження відповідних функцій та понять, а також для розуміння і продукування широкого кола текстів у професійній (академічній та виробничій) сфері; основні закони та стратегії іншомовної фахової комунікації; правила та проблеми перекладу іншомовних текстів професійного спрямування; типи словників та їх роль у підвищенні іншомовної комунікативної культури [2, с. 5]. Крім того, по завершенні вивчення дисципліни майбутні агрономи повинні вміти читати, розуміти і переказувати оригінальні тексти за фахом; працювати з різними типами словників; читати з метою одержання основної інформації з нових текстів спеціальної та загальної тематики; розпізнавати граматичні форми, конструкції, звороти; вести ділові бесіди і переговори; оформляти ділове листування; правильно застосовувати спеціальну лексику та термінологію в реальних професійних ситуаціях; читати й аналізувати технічні тексти за професійним спрямуванням; складати рекламні тексти; написати резюме, заяву, заповнити митну декларацію, анкети; правильно вибирати мовні засоби залежно від спеціальності і особливостей співрозмовника; обговорювати навчальні та пов'язані з напрямом підготовки питання, щоб досягти порозуміння зі співрозмовником; готувати публічні виступи з низки галузевих питань, застосовуючи відповідні засоби вербальної комунікації та адекватні форми ведення дискусій і дебатів; знаходити нову текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію, що міститься в іншомовних галузевих матеріалах (як у друкованому, так і електронному вигляді), користуючись відповідними пошуковими методами і термінологією; аналізувати іншомовні джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень; писати професійні тексти і документи іноземною мовою з низки галузевих питань; перекладати іншомовні професійні тексти рідною мовою, користуючись двомовними термінологічними словниками, електронними словниками та програмним забезпеченням перекладацького спрямування; вести усне монологічне та діалогічне спілкування у межах побутової, суспільно-політичної, загальноекономічної та фахової тематики [2, с. 6].

Крім того, типові програми з іноземної мови орієнтують на те, що бажаний рівень володіння іноземною мовою для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є B2 (незалежний користувач), що конкретизовано в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти. Лексичний мінімум повинен скласти 1000 слів активного словникового запасу для спілкування та 2500-3000 слів пасивного запасу для читання.

Докладний аналіз робочих програм з дисциплін “Іноземна мова” (НУБІП та ОДАУ) та “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” (ДДАЕУ) дає нам змогу зазначити, що дисципліна для студентів спеціальності 201 “Агрономія” у вищезазначених вишах вивчається на першому курсі ОС “Бакалавр” протягом двох семестрів. У першому семестрі студенти складають залік, а в другому – іспит. У НУБІП та ОДАУ загальна кількість годин на вивчення іноземних мов на першому курсі становить 120 годин, а в ДДАЕУ – 150 годин. На аудиторні заняття виділено 66 годин (30 у першому семестрі та 36 у другому). Зважаючи на невелику кількість аудиторних занять, зміст має бути чітким та відповідати цілям навчання, базуватись на професійних та навчальних умінях, враховувати попередній досвід студентів-агрономів, їхні потреби у навчанні та у майбутньому. Дисципліна “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” має інтегруватись з іншими навчальними дисциплінами,

Отже, необхідно враховувати міждисциплінарні зв'язки, особливо зв'язок із майбутньою спеціальністю, чому сприяє активне залучення студентів до участі у фахових наукових конференціях та семінарах іноземними мовами. Також дієвим засобом формування готовності майбутніх фахівців до іншомовного професійно орієнтованого спілкування є проходження практик на сільськогосподарських підприємствах за кордоном. Більшість провідних аграрних закладів вищої освіти тісно співпрацює із закордонними вишами та сільськогосподарськими підприємствами, які приймають студентів для проходження сільськогосподарських практик на провідних фермах Німеччини, Швейцарії, Данії, Франції, Великої Британії, Ірландії, Нідерландів тощо. Ці практики звичайно короткострокові, не більш ніж чотири місяці, але за цей період студенти мають змогу не тільки закріпити отримані знання на заняттях з дисципліни “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)”, але й значно поліпшити свій загальний рівень іноземної підготовки.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Отже, аналіз нормативних документів, що стосуються професійної підготовки майбутніх аграріїв, а саме – фахівців спеціальності 201 “Агрономія”, засвідчив, що під час навчання майбутніх агрономів в аграрних закладах вищої освіти є дуже важливим формування у них готовності до іншомовного професійно орієнтованого спілкування. Знання іноземної мови відкриває перед ними нові горизонти для професійного та академічного розвитку, можливість налагодження ділових стосунків та пошуку нових партнерів для бізнесу за кордоном. Особливістю іноземної професійно орієнтованої підготовки в аграрних вишах є невелика кількість аудиторних годин на викладання дисципліни “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)”, тісний міждисциплінарний зв'язок та проходження студентами закордонних практик на провідних сільськогосподарських підприємствах.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні особливостей іноземного професійно орієнтованого спілкування майбутніх фахівців-аграріїв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Іноземна мова (за професійним спрямуванням): програма нормативної навчальної дисципліни підготовки фахівців ОКР “Бакалавр” напрямку 6.100102 “Процеси, машини та обладнання агропромислового виробництва” у вищих навчальних закладах II – IV рівнів акредитації МАППУ / уклад. Є. С. Ємельянова та ін. Київ: Агроосвіта, 2013. 22 с.
3. Каталог навчальних планів і програм підготовки бакалаврів: бакалаврські навчальні плани і програми. Київ: НУБІП, 2018. 444 с.
4. Освітньо-професійна програма “Агрономія” першого рівня вищої освіти / уклад. І. Д. Шишков та ін. Одеса: ОДАУ, 2018. 20 с.
5. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Пост. КМУ від 29.04.2015 № 266. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>
6. Професійна освіта: словник [навч. посіб.] / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ, 2000. 380 с.
7. Стандарти вищої освіти за спеціальністю 201 “Агрономія”, галузь знань 20 “Аграрні науки та продовольство” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Київ, 2018. 19 с.
8. Глумачний словник із сільськогосподарської екології / уклад. А. А. Лісняк. Харків, 2017. 220 с.